

ครอบครัว

ลักษณะทั่วไปของครอบครัวในเคหะชุมชนคลองจั่น

ครอบครัว (family) ตามคำจำกัดความของการศึกษาครั้งนี้หมายถึง กลุ่มคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปซึ่งมีความสัมพันธ์กันทางการแต่งงาน และหรือทางสายโลหิต ที่มาอาศัยอยู่ร่วมกัน ครอบครัวอาจจะเป็นครอบครัวเดี่ยว (nuclear family) ที่ประกอบไปด้วยสามี ภรรยา และบุตร ซึ่งอาจมีญาติสนิท เช่น บิดามารดา พี่หรือน้อง ของสามี หรือภรรยา หรือของทั้งสองฝ่ายรวมไปถึงคนโสดอาศัยอยู่ด้วย หรือไม่ก็อาจจะ เป็นครอบครัวขยาย (extended family) ที่นอกจากจะประกอบไปด้วยครอบครัว เดี่ยวดังกล่าวข้างต้นแล้วยังอาจมีครอบครัวเดี่ยวอื่น ๆ อีกอย่างน้อยหนึ่งครอบครัวขึ้นไป ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเป็นญาติกัน เช่น อาจเป็นครอบครัวของพี่หรือน้องของ หัวหน้าครอบครัวหรือภรรยาหัวหน้าครอบครัว หรือครอบครัวของบุตรที่แต่งงานแล้ว เป็นต้น ที่มาอาศัยอยู่ร่วมกัน

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของครอบครัวที่จะกล่าวต่อไปจะเป็นเรื่อง เกี่ยวกับแบบของครอบครัว ขนาดของครอบครัว อายุ อายุแรกสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพของหัวหน้าครอบครัวและภรรยา จำนวนบุตรในครอบครัว สถานภาพ อายุ และระดับการศึกษาของบุตร

แบบของครอบครัว (Types of Families)

ในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งครอบครัวออกเป็น 2 แบบ คือ

1. ครอบครัวเดี่ยว (nuclear family) คือ ครอบครัวที่ประกอบไปด้วยสามี ภรรยา และบุตร ที่อาจมีญาติสนิท เช่น บิดามารดา พี่น้อง หรือหลานของสามี

หรือภรรยา หรือของทั้งสองฝ่ายรวมไปถึงคนเฝ้าอาศัยอยู่ด้วย จากการศึกษาครอบครัวตัวอย่างจำนวน 100 ครอบครัวในครั้งนี้ พบว่ามีครอบครัวเดี่ยวอยู่ร้อยละ 94 ของครอบครัวทั้งหมด (ตารางที่ 1) แยกเป็นครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบไปด้วย สามี ภรรยา และบุตรร้อยละ 55 ของครอบครัวทั้งหมด ครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบไปด้วย สามี ภรรยา บุตร และญาติพี่น้อง เช่น บิดา มารดา พี่น้อง หรือหลานของหัวหน้าครอบครัวร้อยละ 12 ของครอบครัวทั้งหมด ครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบไปด้วยสามี ภรรยา บุตร และญาติพี่น้อง เช่น บิดา มารดา พี่น้อง หรือหลานของภรรยาหัวหน้าครอบครัวร้อยละ 24 ของครอบครัวทั้งหมด และเป็นครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบไปด้วย สามี ภรรยา บุตร และญาติพี่น้อง เช่น บิดามารดา พี่น้องหรือหลานของทั้งหัวหน้าครอบครัวและภรรยาหัวหน้าครอบครัวร้อยละ 3 ของครอบครัวทั้งหมด

2. ครอบครัวขยาย (extended family) คือ ครอบครัวที่ประกอบไปด้วยครอบครัวเดี่ยวตั้งกล่าวข้างต้นแล้วยังมีครอบครัวเดี่ยวอื่น ๆ อีกอย่างน้อยหนึ่งครอบครัวขึ้นไปซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวของเป็นญาติกัน เช่น อาจเป็นครอบครัวของบุตรที่แต่งงานแล้ว หรือครอบครัวของพี่น้องที่แต่งงานแล้วของหัวหน้าครอบครัวหรือภรรยาหัวหน้าครอบครัว เป็นต้น มาอาศัยอยู่รวมตัวในครัวเรือนเดียวกัน การศึกษาจากครอบครัวตัวอย่างจำนวน 100 ครอบครัวนั้น พบว่ามีครอบครัวขยายอยู่ร้อยละ 6 ของครอบครัวทั้งหมด (ตารางที่ 1) แยกเป็นครอบครัวขยายที่ประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยวของผู้ให้สัมภาษณ์และครอบครัวเดี่ยวของบุตรที่แต่งงานแล้วของผู้ให้สัมภาษณ์ ร้อยละ 1 ของครอบครัวทั้งหมด และครอบครัวขยายที่ประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยวของผู้ให้สัมภาษณ์และครอบครัวเดี่ยวของพี่น้องของภรรยาหัวหน้าครอบครัวร้อยละ 5 ของครอบครัวทั้งหมด

ตารางที่ 1 แบบของครอบครัว

แบบของครอบครัว	ร้อยละ
1. ครอบครัวเดี่ยว (ที่ประกอบด้วย)	94
ก. สามี ภรรยา และบุตร	(55)
ข. สามี ภรรยา บุตรและญาติของสามี	(12)
ค. สามี ภรรยา บุตรและญาติของภรรยา	(24)
ง. สามี ภรรยา บุตรและญาติของทั้งสองฝ่าย	(3)
2. ครอบครัวขยาย (ที่ประกอบด้วย)	6
ก. ครอบครัวเดี่ยวของผู้ให้สัมภาษณ์ และครอบครัว เดี่ยวของบุตรที่แต่งงานแล้ว	(1)
ข. ครอบครัวเดี่ยวของผู้ให้สัมภาษณ์ และครอบครัว เดี่ยวของพี่น้องที่แต่งงานแล้วของภรรยา	(5)
รวม	100

คนใช้

คนใช้มีความสำคัญต่อการจัดระเบียบของครอบครัวในสังคมเมืองสมัยใหม่เป็นอย่างมาก โดยคนใช้จะเข้ามามีบทบาทในด้านการทำงานบ้านและเลี้ยงดูบุตรแทนภรรยาที่ออกไปทำงานนอกบ้าน เราพบว่า ในครอบครัวที่ภรรยาไม่ได้ออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อช่วยหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ภรรยาจะอยู่บ้านทำหน้าที่เป็นแม่บ้านคอยดูแลงานบ้าน และเลี้ยงดูบุตร แต่ในครอบครัวที่ภรรยาออกไปทำงานนอกบ้าน ภรรยาจะมีบทบาทในงานบ้านลดน้อยลง คนใช้จะเข้ามามีบทบาทที่สำคัญในด้านการดูแลงานบ้านและเลี้ยงดูบุตรแทนภรรยาที่ออกไปทำงานนอกบ้าน จากการศึกษาครอบครัวตัวอย่าง 100 ครอบครัว เราพบว่าครอบครัวที่มีคนใช้มีอยู่ร้อยละ 37.0 ใน 55 ครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบไปด้วยสามี ภรรยา และบุตร จะมีครอบครัวที่มีคนใช้มีอยู่ 24 ครอบครัว (ร้อยละ 43.6 ของครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบไปด้วยสามี ภรรยา และบุตร) ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่สามีและภรรยาออกไปทำงานนอกบ้านทั้งคู่ มีบุตรที่ยังเล็กอยู่และช่วยตัวเองไม่ได้ คู่สมรสต้องปล่อยให้เป็นที่ของคนใช้ในการเข้ามาทำงานบ้านและเลี้ยงดูบุตร ครอบครัวที่มีบุตรคนเดียวอาจจ้างคนใช้ถึง 2 คน เพื่อให้คนหนึ่งเลี้ยงดูบุตรและอีกคนหนึ่งทำงานบ้าน ครอบครัวที่มีบุตร 2 คนจะจ้างคนใช้ 2 คนเพื่อให้ช่วยกันเลี้ยงดูบุตร โดยคนใช้แต่ละคนมีหน้าที่รับผิดชอบต่อการเลี้ยงดูบุตรที่อยู่ในความดูแลของตนและช่วยกันทำงานบ้าน ใน 12 ครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบไปด้วยสามี ภรรยา บุตร และญาติพี่น้องของสามี จะมีครอบครัวที่มีคนใช้อยู่ 4 ครอบครัว (ร้อยละ 33.3 ของครอบครัวเดี่ยวที่มีญาติของสามีอาศัยอยู่ด้วย) ครอบครัวที่มีคนใช้ คือ ครอบครัวที่สามีและภรรยาออกไปทำงานนอกบ้านทั้งคู่และญาติที่อาศัยอยู่ในบ้านต้องออกไปทำงานนอกบ้านหรือออกไปเรียนหนังสือ เช่น น้องของสามีต้องออกไปทำงานนอกบ้าน หลานของสามีต้องออกไปเรียนหนังสือ เป็นต้น จึงไม่มีใครอยู่ทำงานบ้านและเลี้ยงดูบุตรระหว่างที่ทุก ๆ คนออกนอกบ้าน ต้องให้คนใช้มาทำหน้าที่เหล่านั้นแทน ใน 24 ครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบไปด้วยสามี ภรรยา บุตร และญาติพี่น้องของภรรยา จะมีครอบครัวที่มีคนใช้อยู่ 9 ครอบครัว (ร้อยละ 37.5 ของครอบครัวที่มีญาติฝ่ายภรรยา) ครอบครัว

ที่มีคนใช้คือ ครอบครัวที่มีพี่น้องของภรรยาหัวหน้าครอบครัวที่ชราภาพ หรือต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เช่น มียายที่ชราภาพ มีบิดาที่มีอายุมากแล้ว และมีน้องที่ต้องออกไปเรียนหนังสือ ไม่สามารถช่วยทำงานบ้านและเลี้ยงดูบุตรแทนภรรยาได้ จึงต้องจ้างคนใช้เข้ามาทำหน้าที่เหล่านั้น ส่วนใน 3 ครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบไปด้วยสามี ภรรยา บุตร และญาติของทั้งสองฝ่าย และอีก 6 ครอบครัวขยาย เราพบว่า ไม่มีคนใช้อาศัยอยู่ด้วยเลย ในครอบครัวเหล่านั้นคนที่มิได้พบพาติในการเข้ามาทำงานบ้าน และเลี้ยงดูบุตรแทนภรรยาที่ออกไปทำงานนอกบ้าน ก็คือญาติที่อาศัยอยู่ในบ้านและไม่ได้ออกไปทำงานนอกบ้านนั่นเอง

ขนาดของครอบครัว

ตารางที่ 2 เป็นตารางที่แสดงการกระจายของครอบครัวตามขนาดของครอบครัว ครอบครัวส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85) มีสมาชิกไม่เกิน 7 คน จำนวนเฉลี่ยสมาชิกต่อครอบครัวเท่ากับ 6.3 ขณะที่จำนวนเฉลี่ยสมาชิกต่อครอบครัวของครอบครัวชนชั้นต่ำในเขตสลัมกรุงเทพฯ เท่ากับ 6.21¹ และจำนวนเฉลี่ยสมาชิกต่อครัวเรือนของประเทศไทยเท่ากับ 5.79² เหตุที่ขนาดของครอบครัวในเคหะชุมชนคลองจั่นที่อยู่ในข่ายการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนเฉลี่ยสมาชิกต่อครอบครัวสูงกว่าในเขตสลัม

¹Prasert Yamklinfung, et al., Social Development in Peri-Urban Area: a Study of the Needs and Problems of Children and Youth in 4 Slums in Bangkok (Thailand: UNICEF, 1972), p.46.

²สำนักงานสถิติแห่งชาติ ส่วนมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2513: ทั่วราชอาณาจักร (นครหลวงกรุงเทพธนบุรี : โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การชายและการซื้อแห่งประเทศไทย, 2513), หน้า 1.

ตารางที่ 3 อายุของหัวหน้าครอบครัวและภรรยา

อายุ	หัวหน้าครอบครัว (ร้อยละ)	ภรรยาหัวหน้าครอบครัว (ร้อยละ)
23 - 24	-	1
25 - 29	-	4
30 - 34	8	24
35 - 39	29	43
40 - 44	41	22
45 - 49	17	2
50 - 54	3	4
55 - 59	2	-
รวม	100	100

หัวหน้าครอบครัวและภรรยาส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 30 - 49 ปี (ตารางที่ 3) ผู้สมรสส่วนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัวหน้าครอบครัว จะแต่งงานเมื่อมีอายุมากพอสมควร โดยหัวหน้าครอบครัวร้อยละ 79 แต่งงานครั้งแรกเมื่อมีอายุมากกว่า 25 ปี ร้อยละ 21 แต่งงานครั้งแรกเมื่อมีอายุน้อยกว่า 25 ปี และภรรยาหัวหน้าครอบครัวร้อยละ 53 แต่งงานเมื่อมีอายุมากกว่า 25 ปี ร้อยละ 47 แต่งงานครั้งแรกเมื่อมีอายุต่ำกว่า 25 ปี (ตารางที่ 4) ซึ่งเป็นการสนับสนุนความเชื่อทั่ว ๆ

ตารางที่ 4 อายุแรกสมรสของหัวหน้าครอบครัวและภรรยา

อายุแรกสมรส	หัวหน้าครอบครัว (ร้อยละ)	ภรรยาหัวหน้าครอบครัว (ร้อยละ)
ต่ำกว่า 20	1	8
20 - 22	6	14
23 - 25	14	25
26 - 28	23	35
29 - 31	27	14
32 - 34	15	2
35 ขึ้นไป	14	2
รวม	100	100

ไปว่า โดยปกติแล้วผู้หญิงจะแต่งงานเมื่อมีอายุน้อยกว่าผู้ชาย สาเหตุที่ผู้สมรสแต่งงานเมื่อมีอายุมากพอสมควร คงเป็นเพราะผู้สมรสต้องใช้เวลาช่วงหนึ่งซึ่งนานพอสมควรสำหรับการศึกษาและหางานทำ. จากการศึกษากลับนี้เราพบว่า ผู้สมรสส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษาสูงพอสมควร. โดยหัวหน้าครอบครัวร้อยละ 43 และภรรยาร้อยละ 31 จบการศึกษาชั้นปริญญาตรี หัวหน้าครอบครัวร้อยละ 75 และภรรยาร้อยละ 61 มีระดับการศึกษาสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัวและภรรยา

ระดับการศึกษา	หัวหน้าครอบครัว(ร้อยละ)	ภรรยาหัวหน้าครอบครัว (ร้อยละ)
ต่ำกว่า ป.7	4	17
ม.ศ. - ม.ศ. 3	9	15
ม.ศ. 4 - ม.ศ. 5	12	7
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	10	17
อนุปริญญา	9	9
ปริญญาตรี	43	31
ปริญญาโท	13	4
รวม	100	100

การที่หัวหน้าครอบครัวและภรรยาส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษา ประกอบกับ
 การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และการกลายเป็นเมืองของกรุงเทพฯ ทำให้ผู้สมรสส่วน
 ใหญ่มีงานทำ เราพบว่าไม่มีหัวหน้าครอบครัวคนเดียวซึ่งเป็นคนไม่มีอาชีพ (ตารางที่ 6)
 หัวหน้าครอบครัวทุกคนมีหน้าที่หารายได้มาเลี้ยงครอบครัว โดยมีอาชีพรับราชการ
 ร้อยละ 43 พนักงานรัฐวิสาหกิจร้อยละ 11 ลูกจ้างบริษัทร้อยละ 30 คาชาร้อยละ 10
 และรับจ้างร้อยละ 6 ส่วนภรรยาหัวหน้าครอบครัวนั้น เราพบว่าภรรยาหัวหน้าครอบครัว
 ร้อยละ 32 ไม่ได้ออกไปทำงานนอกบ้าน แต่เป็นแม่บ้านอยู่กับบ้านมีหน้าที่ทำงานบ้าน
 และเลี้ยงบุตร ในภรรยาร้อยละ 32 ที่ไม่ได้ออกไปทำงานนอกบ้านนี้ ร้อยละ 24
 มีความรู้ต่ำกว่า ม.ศ. 5 ร้อยละ 2 จบ ป.กศ. ร้อยละ 2 จบพาณิชย ร้อยละ 2
 จบอนุปริญญา และอีกร้อยละ 2 จบปริญญาตรี สาเหตุที่ร้อยละ 8 ซึ่งมีการศึกษาสูง
 กว่า ม.ศ. 5 ไม่ออกไปทำงานนอกบ้าน เป็นเพราะมีบุตรซึ่งยังเล็กอยู่ จึงจำเป็นต้อง
 จะต้องสละงานนอกบ้านเพื่อมาทำการเลี้ยงบุตรและดูแลงานบ้าน ส่วนคนที่มีระดับการ
 ศึกษาต่ำกว่า ม.ศ. 5 ไม่ออกไปทำงานนอกบ้าน นอกจากจะเป็นเพราะมีการศึกษา
 น้อยแล้ว ก็ยังพบว่า เป็นเพราะมีความต้องการ เป็นแม่บ้านแม่เรือนคอยดูแลงานบ้านและ
 ให้ความดูแลเอาใจใส่ครอบครัวอย่างใกล้ชิดและอบอุ่นอีกด้วย เนื่องจากในสังคมปัจจุบัน
 นี้สตรีมีความรู้ความสามารถมากขึ้น และสังคมเปิดโอกาสให้สตรีเข้าสู่ตลาดแรงงาน
 ได้มากขึ้น ประกอบกับค่าครองชีพที่สูงขึ้น ๆ ทุกวัน รวมถึงความต้องการจำเป็นที่จะ
 ต้องใช้เงินไปในด้านต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของคนภายในครอบครัว ทำให้
 ภรรยาส่วนมากต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อช่วยหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว และ
 เพื่อยกมาตรฐานการครองชีพของครอบครัวให้สูงขึ้น เราพบว่าภรรยาร้อยละ 68 ออก
 ไปทำงานนอกบ้าน โดยมีอาชีพรับราชการร้อยละ 31 พนักงานรัฐวิสาหกิจร้อยละ 9
 ลูกจ้างบริษัทร้อยละ 19 คาชาร้อยละ 4 และรับจ้างร้อยละ 5

ตารางที่ 6 อาชีพของหัวหน้าครอบครัวและภรรยา

อาชีพ	หัวหน้าครอบครัว (ร้อยละ)	ภรรยา (ร้อยละ)
รับราชการ	43	31
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	11	9
ลูกจ้างบริษัท	30	19
ค้าขาย	10	4
รับจ้าง	6	5
ไม่ได้ทำงาน	-	32
รวม	100	100

ชีวิตครอบครัว

คู่สมรสส่วนใหญ่มีบุตรน้อย คู่สมรสร้อยละ 94 มีบุตรไม่เกิน 4 คน จำนวนเฉลี่ยบุตรต่อครอบครัวเท่ากับ 2.8 คน (ตารางที่ 7) การที่คู่สมรสมีบุตรน้อยอาจเนื่องมาจากการที่คู่สมรสแต่งงานเมื่อมีอายุมากพอสมควร เป็นผู้ที่มีการศึกษาสามารถมองเห็นได้ว่าการมีบุตรมากเป็นภาระ และการมีบุตรน้อยแต่บุตรทุกคนเป็นผู้ที่มีคุณภาพเป็นสิ่งที่ดีกว่าการมีบุตรมากแต่บุตรบางคนเท่านั้นที่มีคุณภาพ รวมไปถึงการที่คู่สมรสส่วนมากมีอาชีพที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านทำให้ไม่มีคนช่วยเลี้ยงดูบุตร และไม่มีเวลามากพอที่จะให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อบุตรหลาย ๆ คนได้

ตารางที่ 7 จำนวนบุตรที่อาศัยอยู่ในบ้าน

จำนวนบุตร	ร้อยละ
2	50
3 - 4	44
5 - 6	4
7 - 8	2
รวม	100

จำนวนเฉลี่ยบุตรต่อครอบครัว = 2.8

ในเรื่องของบุตรนั้น บุตรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 98.9) ยังเป็นโสด และมีเพียงร้อยละ 1.1 เท่านั้นที่แต่งงานแล้ว ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะการศึกษาครั้งนี้มีวิธีการเลือกตัวอย่างที่ต้องการจะศึกษาครอบครัวที่มีบุตรอย่างน้อย 2 คนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี จึงทำให้ได้ครอบครัวตัวอย่างที่มีบุตรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95.3) มีอายุไม่เกิน 18 ปี (ดังจะพบในตารางที่ 8) และยังคงอยู่ในวัยเรียน ซึ่งเป็นวัยที่ยังต้องทำการศึกษา และไม่พร้อมที่จะทำการสมรส

ตารางที่ 8 อายุของบุตร

อายุ	ร้อยละ
0 - 4	20.8
5 - 6	15.8
7 - 13	46.2
14 - 18	12.5
19 - 25	4.3
26 - 28	.4
รวม	100

เนื่องจากผู้สมรสส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษามองเห็นคุณค่าและความสำคัญของการศึกษา จึงพยายามให้บุตรของตน ซึ่งส่วนใหญ่ (ร้อยละ 79.7) ยังเรียนหนังสืออยู่ (ตารางที่ 9) ได้ทำการศึกษาต่อไปมากที่สุดเท่าที่สุกเท่าที่จะทำได้เพื่อ

ตารางที่ 9 อาชีพของบุตร

อาชีพ	ร้อยละ
ยังเล็กอยู่	17.9
นักเรียน นิสิต นักศึกษา	79.7
รับจ้าง	1.0
ค้าขาย	.7
ว่างงาน	.7
รวม	100

เป็นการปูพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับการดำรงชีวิตของบุตรต่อไปในอนาคต ในจำนวนบุตรทั้งหมดนั้นยกเว้นเด็กเล็กร้อยละ 17.9 ซึ่งยังไม่เข้าเรียน และร้อยละ 2.4 ที่มี

ระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาที่ออกมาประกอบอาชีพรับจ้างร้อยละ 1.0 ค่าขาย ร้อยละ 0.7 และว่างงานร้อยละ 0.7 แล้วที่เหลือทั้งหมดร้อยละ 79.7 กำลัง เรียนอยู่ และส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77.9) กำลังเรียนอยู่ในระดับที่ไม่สูงไปกว่ามัธยม ศึกษา (ตารางที่ 10) จึงทำให้หัวหน้าครอบครัวและภรรยาหัวหน้าครอบครัวส่วน

ตารางที่ 10 ระดับการศึกษาของบุตร

ระดับการศึกษา	ร้อยละ
ยังไม่เข้าเรียน	17.9
อนุบาล	14.0
ประถมศึกษา	51.6
มัธยมศึกษา	14.7
มหาวิทยาลัย	1.8
รวม	100

ใหญ่มีความจำเป็นและมีหน้าที่ความรับผิดชอบที่จะต้องหารายได้มาเป็นค่าใช้จ่ายในการ เลี้ยงดูบุตรและให้การศึกษาแก่บุตรจนกว่าบุตรจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่และสำเร็จการศึกษา ตามความคาดหวังของหัวหน้าครอบครัวและภรรยาหัวหน้าครอบครัวซึ่งมีผลต่อชีวิต ครอบครัวคือ สมาชิกครอบครัวไม่ค่อยมีเวลาและโอกาสที่จะได้อยู่ใกล้ชิดกัน บ้านจะเป็น บ้านคือ เป็นที่อยู่อาศัยของคนภายในครอบครัวก็เฉพาะตอนเช้าก่อนที่จะออกไปทำงาน และตอนเย็นหลังกลับมาจากที่ทำงานแล้วและในวันหยุดเท่านั้นเอง ในครอบครัวเดี่ยว ที่ประกอบไปด้วยสามีภรรยาซึ่งออกไปทำงานนอกบ้านทั้งคู่และมีบุตรที่อยู่ในวัยเรียน โดยไม่มีคนเฝ้าหรือช่วยดูบุตร หัวหน้าครอบครัวและภรรยาจะออกจากบ้านไปทำงานใน ตอนเช้า บุตรไปโรงเรียน บิดบ้านเฝ้าดูบุตรแจ้ทิ้งไว้ ต่างคนต่างแยกย้ายกันไปทำหน้าที่

ของตน ในเวลาเย็นเด็กก็ออกจากโรงเรียนมาที่บ้านก่อนบิดามารดา เด็กที่อยู่
 บ้านเองมีความรู้สึกเจ็บเหงาและว่าเหว คอเมื่อตอนเย็นก็ขอบปลาคำหรือตอนค่ำสมาชิก
 ครอบครัวทุกคนจึงกลับมาพร้อมหน้ากันอีกทีหนึ่งหลังจากที่ทุกคนรับประทานอาหารค่ำซึ่ง
 ภรรยาเป็นคนจัดทำแล้ว หัวหน้าครอบครัวอาจอ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ หรืออื่น ๆ เมื่อ
 ภรรยาว่างจากการทำงานบ้านแล้วจะมาสมทบด้วย มีการพูดคุยกัน ช่วยกันสอนบุตรให้
 ทำการบ้าน หรืออื่น ๆ ในครอบครัวที่ประกอบไปด้วยสามีภรรยาและบุตรที่ยังเป็นทารก
 และมีคนเฝ้าอาศัยอยู่ด้วย ในครอบครัวเช่นนี้คนเฝ้าจะทำหน้าที่ดูแลและทำงานบ้านรวมไป
 ถึงการเลี้ยงดูบุตรด้วยในขณะที่ผู้สมรสออกไปทำงานนอกบ้าน คนเฝ้าจะมีเวลาและโอกาส
 ใค้อยู่ใกล้ชิดกับเด็กมากกว่าบิดามารดาของเด็กเอง ซึ่งเป็นที่แน่นอนเหลือเกินว่าจะ
 ต้องมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก ซึ่งผลจะออกมาในรูปใดนั้นยังไม่มีการศึกษา
 ในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่องและจริงจัง แต่โดยมากแล้วมักจะเป็นการพูดถึงผลในทางลบที่
 จะมีต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในขั้นต่อ ๆ ไป ผู้สมรสจะมีโอกาสใค้อยู่ใกล้ชิด
 กับบุตรหลังเวลาเลิกงานหรือในวันหยุดงานเท่านั้น หัวหน้าครอบครัวอาจต้องช่วย
 ภรรยาทำงานบ้าน และเลี้ยงดูบุตรด้วย เช่น อาจช่วยทำความสะอาดบ้าน ช่วยไกวเปล
 ให้ลูกนอน ช่วยชงนมให้ลูกกิน ช่วยไปจ่ายตลาด (ซึ่งอยู่ไม่ห่างไกลจากบ้าน) เป็นต้น
 ในครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบไปด้วยสามีภรรยาบุตรและญาติ เช่น บิดา มารดา พี่ น้อง
 หรือ หลานของหัวหน้าครอบครัวหรือภรรยาโดยไม่มีคนเฝ้าอาศัยอยู่ด้วย ญาติที่อาศัยอยู่
 ในบ้านและไม่ได้ออกไปทำงานนอกบ้านจะทำหน้าที่เป็นพ่อบ้านหรือแม่เรือนแทนหัวหน้า
 ครอบครัวและภรรยาที่ออกไปทำงานนอกบ้าน โดยทำหน้าที่เฝ้าบ้าน คอยดูแลงานบ้าน
 และเลี้ยงดูบุตร ในเรื่องการเลี้ยงดูบุตรนั้น ญาติจะให้ความรักความอบอุ่นและการดูแล
 เอาใจใส่อย่างใกล้ชิดแก่เด็กได้มากกว่าการให้คนเฝ้าเป็นผู้เลี้ยง ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าจะ
 มีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กด้วยเช่นเดียวกัน ถ้าครอบครัวแบบหลังที่กล่าวมานี้
 มีคนเฝ้าอาศัยอยู่ด้วย ญาติจะเข้ามามีบทบาทในด้าน การควบคุมคนเฝ้าให้ทำงานบ้านและเลี้ยง
 บุตรอย่างใกล้ชิด ส่วนในครอบครัวเดี่ยวที่หัวหน้าครอบครัวออกไปทำงานนอกบ้านเพียง
 คนเดียวเท่านั้น ภรรยาจะทำหน้าที่เป็นแม่บ้านแม่เรือนที่ติดอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือนคอยดู
 แลงานบ้านและให้ความดูแลเอาใจใส่ในการเลี้ยงดูบุตรที่ยังเล็กอยู่อย่างใกล้ชิดและอบอุ่น

ในขณะที่สามีออกไปทำงานนอกบ้าน ไม่ว่าจะภรรยาจะออกไปทำงานนอกบ้านหรือไม่ก็ตามชีวิตครอบครัวจะแยกกันในตอนกลางวันแล้วกลับมาพร้อมหน้ากันในตอนเย็นค่ำหรือมีคหังเวลาเลิกงานและกลับถึงบ้านแล้ว ชีวิตในวันทำงานจะเป็นเช่นนี้เรื่อย ๆ ไปเมื่อถึงวันหยุดงานหรือวันหยุดราชการอันเป็นโอกาสที่สมาชิกครอบครัวทุกคนได้อยู่บ้านโดยพร้อมหน้ากันนั้น บางครอบครัวอาจพักผ่อนอยู่กับบ้าน บางครอบครัวอาจไปพักผ่อนนอกบ้านด้วยการไปชมภาพยนตร์ คุกกี้ทำ ซั๊ของ หรือท่องเที่ยวไปในจังหวัดที่ไม่ห่างไกลจากกรุงเทพฯ มากนัก ไปเยี่ยมญาติหรือเพื่อน หรืออื่น ๆ ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละครอบครัว

สรุป

จากการศึกษาครอบครัวตัวอย่าง จำนวน 100 ครอบครัวนั้น ถ้าเราพิจารณาโดยถือเอาแบบของครอบครัวเป็นเกณฑ์ เราพบว่ามีครอบครัวเดี่ยวอยู่ร้อยละ 94 และครอบครัวขยายร้อยละ 6 แต่ถาเราพิจารณาโดยเอาญาติที่อาศัยอยู่ในบ้านเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยแล้ว เราพบว่าครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบด้วยสามี ภรรยา และบุตร โดยไม่มีญาติอื่นอาศัยอยู่ควยมีอยู่ร้อยละ 55 ครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบด้วยสามี ภรรยา บุตรและญาติของสามีหรือภรรยา หรือของทั้งสองฝ่ายมีอยู่ร้อยละ 39 และครอบครัวขยายมีอยู่ร้อยละ 6 ครอบครัวเดี่ยวที่ไม่มีญาติอาศัยอยู่ควยต้องจ้างคนใช้เข้ามาทำงานบ้านและเลี้ยงดูบุตรแทนภรรยาที่ออกไปทำงานนอกบ้าน ส่วนครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยายที่มีญาติอาศัยอยู่ควยและญาติไม่ได้ออกไปทำงานนอกบ้านญาติจะช่วยทำงานบ้านและเลี้ยงดูบุตรแทนภรรยาที่ออกไปทำงานนอกบ้าน ลักษณะของครอบครัวในเคหะชุมชนคลองจั่นส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวของชนชั้นกลางที่มีการศึกษามิงานทำและมีรายได้ปานกลาง ขนาดของครอบครัวมีสมาชิกครอบครัวประมาณ 7 คน มีบุตรประมาณ 3 คน บุตรส่วนใหญ่ยังเป็นโสดและอยู่ในวัยเรียน สามีภรรยาจึงต้องช่วยกันออกไปทำงานนอกบ้าน เพื่อหารายได้มาเป็นค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวการศึกษาของบุตรและอื่น ๆ ทำให้คนในครอบครัวต้องแยกออกจากกันทั้งวัน ในวันทำงานและ

และกลับมาพบกันในตอนเย็นหรือค่ำหลังจากเลิกงานแล้ว ชีวิตครอบครัวจะเป็นเช่นนี้เรื่อยไปในวันทำงาน เมื่อถึงวันหยุดทุกคนจะมีโอกาสได้อยู่อย่างพร้อมหน้าพร้อมตากัน บางครอบครัวอาจพักผ่อนอยู่กับบ้าน บางครอบครัวอาจออกไปพักผ่อนนอกบ้านแตกต่างกันไปในแต่ละครอบครัว